

Lietuvos karo akademijos viršininko rekomenduojamos knygos

Kissinger, Henry. *World Order*.
New York: Penguin Press, 2014.

Henry Kissingeris buvo spalvinga asmenybė, prieštaringai vertinamas JAV politikas ir diplomatas, garsėjęs kaip *Realpolitik* proponentas, kurio įtaka JAV užsienio politikai XX a. antrojoje pusėje sulaukė ir pagyrų, ir aštrios kritikos. Jis gimė 1923 m. gegužės 2 d. Fiuerto miestelyje (Bavarija, Vokietija), mirė 2023 m. lapkričio 29 d. Kento miestelyje (Konektikutas, JAV), sulaukęs garbingo 100 metų amžiaus. 1938 m. dėl žydų persekiojimo nacistinėje Vokietijoje H. Kissingerio šeima emigravo į JAV. 1943 m. H. Kissingeris tapo natūralizuotu JAV piliečiu. Per Antrąjį pasaulinį karą tarnavo JAV kariuomenėje Vokietijoje eiliniu, o karo pabaigoje paaukštintas iki seržanto. Dėl puikių vokiečių kalbos žinių iš pradžių tarnavo žvalgyboje, vėliau – kontržvalgyboje. Karui baigiantis, H. Kissingeris dalyvavo Ardėnų operacijoje, vėliau gaudė gestapo karininkus ir diversantus, buvo paskirtas atsakingu už Bergštrasės regiono denacifikaciją.

Baigęs tarnybą, H. Kissingeris įstojo į Harvardo universitetą, kur 1950 m. įgijo bakalauro, 1951 m. – magistro, o 1954 m. – daktaro laipsnius. Nuo 1954 m. iki 1968 m. jis dirbo Harvardo universitete instruktoriumi, profesoriumi, vadovavo Gynybos studijų

Henry Kissinger

programai. Tuo pačiu metu jis dirbo konsultantu saugumo klausimais įvairiose JAV valstybinėse agentūrose bei prezidentų Dwighto D. Eisenhowerio, Johno F. Kenedy, Lyndono B. Johnsono administracijose.

1957 m. H. Kissingeris išleido knygą „Branduoliniai ginklai ir užsienio politika“ („Nuclear Weapons and Foreign Policy“), kuri įtvirtino jį kaip JAV strategijos ir politikos autoritetą. Knygoje jis oponavo tuometio valstybės sekretoriaus Johno F. Dulleso strategijai planuoti masinį branduolinį atsaką (angl. *massive retaliation*) į bet kokią Sovietų Sąjungos ataką. H. Kissingeris vietoj masinio branduolinio atsako rekomendavo lankstų atsaką (angl. *flexible response*), reaguojant į konvencinę Sovietų Sąjungos ataką, derinti taktinių branduolinių ginklų ir įprastų pajėgumų naudojimą, išvysčius juos pagal strateginius reikalavimus taip, kad įprastinė ginkluotė ir technologijos užtikrintų lemiamą pranašumą (angl. *decisive advantage*). Kenedy'io administracijos veiklai didelę įtaką padarė ši knyga ir kita 1960 m. išleista knyga „Pasirinkimo būtinybė“ („The Necessity for Choice“), kurioje H. Kissingeris patikslino savo lankstaus atsako formulotę, atmesdamas taktinius branduolinius pajėgumus ir palikdamas tik konvencinius pajėgumus, bei įspėjo apie augantį „raketų atotrūkį“ (angl. *missile gap*) tarp JAV ir Sovietų Sąjungos (tuo metu klaidingai manyta, kad Sovietų Sąjunga stipriai lenkia JAV balistinių raketų skaičiumi ir galia). H. Kissingerio, kaip rimto politologo, reputacija lėmė, kad 1968 m. prezidentas Richardas Nixonas paskyrė jį savo patarėju nacionalinio saugumo klausimais, vėliau, 1969–1975 m., – Nacionalinio saugumo tarybos vadovu. 1973–1977 m. H. Kissingeris ėjo valstybės sekretoriaus pareigas.

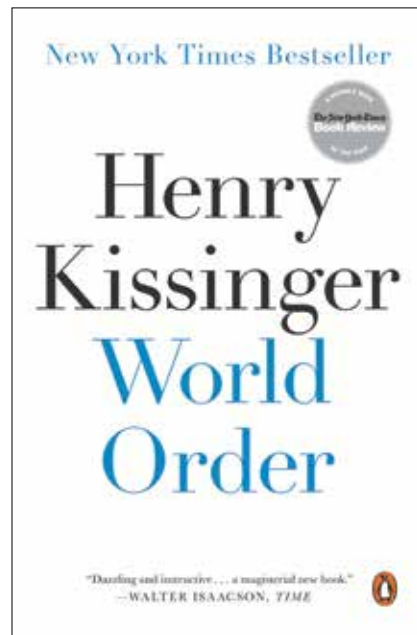
Tokie politiniai laimėjimai, kaip suartėjimas su Kinija, pozicijos sušvelninimas Sovietų Sąjungos atžvilgiu, propakistaniška pozicija Indijos ir Pakistano konflikte, pasiekta taika JAV ir Vietnamo (už tai H. Kissingeriui įteikta Nobelio taikos premija) bei arabų–Izraelio karuose, įtvirtino H. Kissingerį kaip įtakingiausią R. Nixono administracijos figūrą. Nepaisant daugybės diplomatinų laimėjimų ir pasaulinio lygio politiko statuso, H. Kissingeris sulaukė aršios kritikos ir net kaltinimų karo nusikaltimais dėl

slapto neutralios Kambodžos bombardavimo Vietnamo karo metu, dėl Pietų Amerikos perversmų palaikymo, kai Čilėje ir Argentinoje buvo šalinamos vyriausybės ir kairiosios politinės jėgos, masiškai žudomi ir politikai, ir paprasti žmonės, dėl propakistaniškos pozicijos Indijos ir Pakistano kare, kai Pakistano kariuomenė Bangladeše išžudė milijonus vietinių, dėl proindoneziškos pozicijos, kai Indonezija invazijos į Rytų Timorą metu vykdė vietinių gyventojų genocidą.

Lietuvoje H. Kissingeris daugiausia žinomas dėl jo lietuvių kalba 2003 m. išleistos knygos „Diplomatija“ („Diplomacy“, 1994), kuri rekomenduotina kaip viena iš pagrindinių knygų kiekvienam susidomėjusiam ar studijuojančiam politikos mokslus.

Knyga „Pasaulio tvarka“ („World Order“) yra H. Kissingerio pamąstymų apie istoriją, strategiją ir valstybės valdymą apibendrinimas. Autorius pasaulį skirsto geografiškai, bet analizuoja jį per kultūrinę prizmę. Ši knyga – tai „apmąstymų kelionė“ nuo to momento, kai pasaulio galingieji susitarė dėl tarptautinių santykių organizavimo tvarkos, – Vestfalijos sutarties pasirašymo 1648 m., pasibaigus Trisdešimtmečiam karui, iki šių dienų. Knygoje apžvelgiama didžioji pasaulio dalis – Indija, Europa, Kinija ir Artimieji Rytai. Daugiausia dėmesio autorius skiria

keturioms konkrečioms pasaulio tvarkos koncepcijoms: Europos tvarkai, ypač jos Vestfalijos modeliui, pagal kurį suverenios valstybės turi vienodą statusą sistemoje, Islamo tvarkai, pagrįstai platesne *ummos*, arba bendruomenės, idėja, Kinijos tvarkai, pagrįstai

tradicinėmis Vidurio Karalystės, kaip didžiosios regioninės galios, idėjomis, ir Amerikos tvarkai, prieš šimtmetį Woodrow Wilsono laikais atrastai ir ilgai dominavusiai visame pasaulyje, bet dabar patiriančiai nuožmų puolimą dėl liberaliosios santvarkos. Iš pirmo žvilgsnio knygos idėja panaši į Samuelio Huntingtono knygą „Civilizacijų susidūrimas“ („The Clash of Civilizations“) ar Zbigniewo Brzezinskio knygą „Didžioji šachmatų lenta“ („The Grand Chessboard“), tačiau iš tikrųjų labiau primena Klemenso von Metternicho „galių pusiausvyros“ pragmatizmo ir Edwardo Saido „Orientalizmo“ („Orientalism“) kritikos mišinį.

Apžvelgiant pasaulio tvarkas, H. Kissingerio požiūris nuoseklus: jis nurodo, kokį formavimąsi ir transformaciją išgyveno kiekviena minima visuomenė, ir gilinasi į pagrindinių istorinių asmenybių vaidmenis bei unikalius šių visuomenių kultūros bruožus. Jo mintys išvalgios, ryšiai, kuriais jis susieja visuomenių patirtį, lyderių vaidmenis, kultūrinį paveldą ir visuomenių patirtas traumas yra labai logiški, bet selektyvūs. Kiekviename knygos skyriuje H. Kissingeris nurodo, jo manymu, svarbiausius istorinius įvykius, asmenis, kuriuos verta paminėti, ir iššūkius, kuriuos verta aptarti, tačiau praleidžiami kai kurie svarbūs istoriniai epizodai bei lyderiai, todėl analizė atrodo neišsami. Taip pat pastebimas autorius tam tikras „amerikietiškas“ apžvelgiant Amerikos požiūrį į pasaulio tvarką, tad trūksta tam tikrų kritinio mąstymo išvalgų nagrinėjant Amerikos galios projekcijas per pastaruosius septynis dešimtmečius.

Vertindamas Kinijos perspektyvas, H. Kissingeris kliovėsi anksčiau savo knygoje „Apie Kiniją“ („On China“) pateiktais Kinijos istorijos, kultūros ir valdžios struktūros vertinimais. Jis pripažįsta milžinišką Kinijos patirties svorį bei naštą formuojant požiūrį į pasaulio tvarką, objektyviai didelę kaltę versdamas Mao Dzedongo vykdytai pražūtingai socialinei ir ekonominei politikai, dėl kurios kilo badas ir mirė milijonai žmonių. Panašiai autorius vertina ir kitų tautų patirtį, pavyzdžiui, atkaklų Indijos statiško socialistinio modelio laikymąsi, kai slopinamas Indijos verslumas dėl milžiniškos biurokratinės, todėl vangios valstybės struktūros. Atrodo, jo

atlikta pastarųjų septynių dešimtmečių JAV patirties analizė buvo rengta užsidėjus „rožinius akinius“ ir, palyginus su Kinijos ir Indijos analizėmis, geriausiu atveju atrodo neišbaigta ir ne visai sąžininga.

Kita vertus, H. Kissingerio pateiktas islamo požiūris į pasaulio tvarką yra intriguojantis. Analizuodamas Islamo pasaulio tvarką, autorius rėmėsi kai kurių islamo mokslininkų pasaulio skirstymu į Dar al-Silm (taikos buveinę, islamo žemes) ir Dar al-Harb (karo buveinę, visas kitas pasaulis). Jis naudoja tai kaip atspirties tašką, kad ištirtų, kodėl, jo nuomone, islamas niekada nepripažino ir nepripažins jokios kitos tvarkos. Skyriaus, skirto islamui, pradžioje H. Kissingeris daro subtilią išlygą, kad jo pasirinktos pažiūros yra tik vienos iš daugelio formavusių islamo mąstymą ir bendravimą su pasauliu. Ši išlyga verta žavėjimosi, tačiau neatsako į klausimą, kodėl iš daugybės įvairių požiūrių į pasaulį, kuriuos per pastaruosius šimtmečius suformavo islamo mąstymo mokyklos, jis pasirinko būtent šį. Tikėtina, kad H. Kissingeris pasirinko tą islamo mąstymo mokyklą, kuri, jo nuomone, atspindi šiuo metu galingiausią varomąją jėgą islamo pasaulyje. Vadinasi, H. Kissingeris tokias grupuotes, kaip „Islamo valstybė“ Irake ir Sirijoje bei salafitų džihadistus, laiko šiandieniniais musulmonų atstovais, galinčiais nulemti būsimą islamo bendravimą su pasauliu.

Įdomu tai, kaip H. Kissingeris skiria islamo ir Irano perspektyvas, nors islamo civilizacija yra įvairių kultūrų ir pasaulėžiūrų, įskaitant Persijos, junginys. Autoriui Persijos civilizacija ir kultūra yra viliojanti, turinti unikalų požiūrį į pasaulį, iškelianti Persiją į civilizuoto pasaulio centrą, o kitas civilizacijas vertinanti pagal jų artumą Persijai. Ši kultūra, ko gero, vienintelė musulmonų civilizacijoje, pasirinkusi priimti islamą neaukodama savo kalbos dėl arabų kalbos. Aštuntajame dešimtmetyje H. Kissingeris buvo JAV santykių su šachu Mohammadu Reza Pahlavi architektas. Jis pažinojo šį žmogų ir jo šeimą, žinojo, kas lėmė jo pasaulėžiūrą, gilinosi į šalies istoriją, tad jo patirtis bendraujant su šachu ir Iranu buvo asmeniškesnė nei bet kokie kiti jo santykiai arabų pasaulyje. Kita vertus, dabartinis Iranas yra priešingybė šacho laikų Iranui, todėl

galima ir suabejoti pateiktomis H. Kissingerio išvalgomis.

Paskutinėje knygos dalyje H. Kissingeris svarsto šiuolaikinių komunikacijų, interneto ir socialinės žiniasklaidos poveikį valstybės suverenumo, žmogaus privatumo ir visuomenės sanglaudos sampratai, jis teigia, kad pasauliui reikia tvarkos, kuria besiremdamos valstybės sąveikautų tarpusavyje. Autorius mano, kad internetas naikina barjerus tarp visuomenių ir palaipsniui jas keičia stiprindamas individų priklausomybės jausmą, todėl gali kelti grėsmę politiniam, ekonominiam ir socialiniam stabilumui. H. Kissingeris skeptiškai vertina politinių lyderių gebėjimą įveikti interneto ir socialinės žiniasklaidos daromą spaudimą sprendimų priėmimo procesams. Jis mano, kad politika gali tapti valdoma „Twitter“ sekėjų, remiantis patiktukų paspaudimų skaičiumi. Autorius palaiko būtinybę reguliuoti virtualųjį pasaulį, kuris, jo nuomone, jei bus paliktas be struktūros, gali pastūmėti realų pasaulį į chaosą.

Apibendrinant galima teigti, kad H. Kissingeris buvo pagrindinis pasaulio tvarkos, kuri išliko stabili apie ketvirtį amžiaus iki šaltojo karo pabaigos, formuotojas. Jo knyga „Pasaulio tvarka“ yra puikus pasakojimas apie pasaulio tvarką ir galimas jos variacijas, taip pat atmintinė būsimoms politikos formuotojų kartoms su nuoroda, kad kitą pusšimtį metų nebus lengviau valdyti nei dabar. Šios knygos tikslas – įrodyti ne tai, kad viena tvarka yra pranašesnė už kitą, bet kad, norint išvengti chaoso, pasauliui reikalinga tvarka. H. Kissingerio „Pasaulio tvarka“ yra priminimas, kad jei liberalus valdymas nesukuria pasaulio tvarkos, tai pasaulyje pilna neliberalių režimų, kurie tai padarys už mus, bet mums jų tvarka gali nepatikti. Perskaityti šią knygą galima rekomenduoti visiems, kas domisi politikos mokslais, tarptautiniais santykiais, taip pat tiems, kam įdomu, kas ir kodėl vyksta pasaulyje, kaip ir dėl ko galbūt viskas gali pakrypti viena ar kita linkme.

**Gronski, John L. *Iron-Sharpened Leadership.
Transforming Hard Fought Lessons Into Action.***
Fidelis Publishing, 2021.

JAV atsargos generolas majoras Johnas L. Gronskis šiuo metu dirba JAV sausumos pajėgų vadovybės mokymo programos vyresniuoju mentoriumi, Europos politikos analizės centro patarėju, vadovauja savo įkurtai vadovų ugdymo ir valdymo konsultacinei įmonei „Leader Grove LLC“.

Gen. mjr. J. Gronskis daugiau nei 40 metų tarnavo JAV sausumos pajėgose, ėjo aktyvias pareigas ir Nacionalinėje gvardijoje. Iš kariuomenės pasitraukė 2019 m. birželį. Jis yra vadovavęs ir pėstininkų kuopai, ir batalionui, ir brigadai ar divizijai. Jo paskutinės pareigos kariuomenėje buvo JAV sausumos pajėgų Europoje vado pavaduotojas. Nacionalinėje gvardijoje tarnavo nuo 2016 m. gegužės iki 2019 m. balandžio mėnesio. J. Gronskis yra karo veteranas – 2005–2006 m. jis vadovavo 28-ajai pėstininkų divizijai Ramadi, Irake. 2002 m. J. Gronskis su vadovaujama 2 000 kareivių grupe buvo dislokuotas centriniam Europos regione vykdyti JAV pajėgų misijos po rugsėjo 11-osios išpuolių. Metus praleido Lietuvoje, vadovavo JAV ir Lietuvos kariškių bei civilių lietuvių komandai.

Gen. mjr. J. Gronskis baigė ne vieną karo mokyklą, tarp kurių Oro desanto mokykla, reindžerių mokykla, pėstininkų karininko kvalifikacijos kėlimo kursai ir JAV sausumos pajėgų karo koledžas. Jis turi verslo administravimo magistro laipsnį, įgytą „Penn State

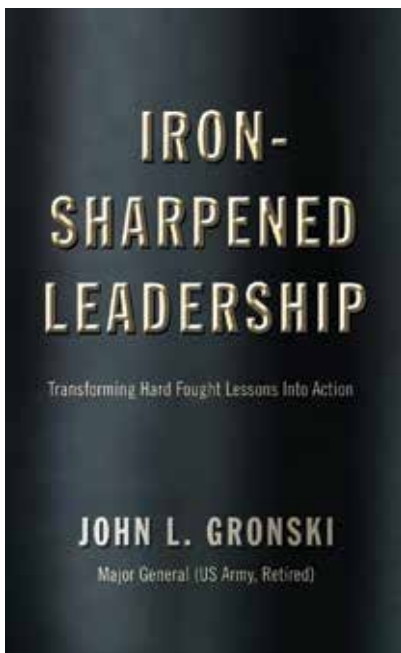
Ats. gen. mjr. John L. Gronski

Great Valley“ universitete, ir strategijos studijų magistro laipsnį, įgytą JAV sausumos pajėgų karo koledže. Jis studijavo verslo lyderystės programos doktorantūroje „Six Sigma Black Belt“ ir Alvernijos universitete. J. Gronskis turi maždaug 15 metų vadybos konsultanto ir programų vadovo patirtį. Jis prižiūrėjo ir globojo įvairias dideles projektų diegimo komandas „Fortune 500“ įmonėse, vadovavo komandoms, atsakingoms už didelių, sudėtingų projektų planavimą ir vykdymą.

J. Gronskis yra lyderis, besivadovaujantis sąžiningumo ir drąsos principais. Jis save vadina ne „vadovavimo ekspertu“, o „vadovavimo mokiniu“. Generolas majoras turi strateginės ir operatyvinės patirties tiek kariniame, tiek civiliniame sektoriuje, yra vadovavęs ir mažoms komandoms, ir didelėms sudėtingoms organizacijoms. J. Gronskis įsitikinęs, kad kiekvienas turi galimybę tobulėti ir tapti stipresniu lyderiu.

J. Gronskis yra geidžiamas pranešėjas ir lyderystės seminarų vedėjas. Jo parengtuose pristatymuose pateikiamos įkvepiančios istorijos, atsiskleidžia išmintis, įgyta per ilgus vadovavimo metus, ir patirtis, pasisemta iš kitų. Jis vedė seminarus vadovams, skaitė pagrindinius pranešimus ir teikė pagalbą daugybei didelių organizacijų ir įmonių, įskaitant kariuomenės dalinius ir tarnybas.

Knygų apie lyderystę ir vadovavimą pasiūlę itin praturtino pasirodžiusi J. Gronskio knyga „Iron-Sharpended Leadership“, kurioje pateikiamas aiškus organizacijos efektyvumo ir asmeninės sėkmės receptas. Knygoje aprašomos ryškios prasmingos istorijos visą laiką

išlaiko skaitytojo dėmesį, joje pateikiamas išsamus veiksmų planas tiems, kurie yra pasiryžę tobulinti savo lyderystės įgūdžius neužtikrintumo amžiuje.

Tai itin paveiki savivalbos knyga, kuri paskatins siekti tapti tokiu lyderiu, koku visada žinojote, kad galite būti. Šiandien išleista tiek daug knygų apie sėkmę ir lyderystę, todėl sunku suprasti, kuri iš jų jums tinkama, tačiau J. Gronskio knyga neapsiriboja tik siekiu tobulinti lyderystės įgūdžius. Svarbu ne būti tobulam ar nugalėti varžovus, o žinoti trūkumus, suprasti, kad gali klysti, mokytis iš klaidų ir pakilti virš jų. Tai yra tarnavimas ir lyderiavimas suartinant, o ne atskiriant žmones. J. Gronskis padeda skaitytojams remdamasis savo gyvenimo ir karine patirtimi.

J. Gronskio vadovavimo filosofijos principai paremti trimis savybėmis: charakterio stiprumu, kompetencija ir atsparumu. Nors J. Gronskio filosofija puikiai tinka ir jau susiformavusiam lyderiui, ir augančiam verslininkui, ir generaliniam direktoriui ar kariniam vadovui, ji turi ypatingą vertę, tinkamą ir ne verslo ar karinių struktūrų lyderiui. Knygoje išdėstyti principai pamokys, kaip tapti geriau organizuotam ir siekti sėkmės asmeniniame gyvenime. Kada paskutinį kartą girdėjote, kad generalinis direktorius kalbėtų ne apie pinigus ar pelną, o apie sąžiningumą, dvasingumą ar charakterį?

Šioje knygoje rasite įkvepiančių istorijų, kurios taps pavyzdžiu. Tai knyga, kurią galėsite vis atsiversti eidami savo gyvenimo ir karjeros keliu. Šioje knygoje išdėstyti principai, kuriuos lyderiai privalo demonstruoti kasdien.

Jei ieškote būdo, kaip pagerinti savo vadovavimo stilių ir įgūdžius, jį rasite Johno L. Gronskio knygoje „Iron-Sharpeneed Leadership“. Šioje knygoje būsimi vadai ir jau patyrę vadovai ras solidžios patirties ir žinių, kurias perduoda įgudęs, kovinės patirties turintis lyderis.